Eumenidele[1]

1

PERSOANELE

(în ordinea intrării în scenă)

PYTHIA, *preoteasa$_{y}$din Delfi*
APOLO
ORESTE, *fiul lui Agamemnon şi al Clitemnestrei*
UMBRA CLITEMNESTREI
CORUL ERINIILOR
ATENA
ALAIUL
Herrnes, un crainic, judecători, cetăţeni atenieni.
Acţiunea dramei începe în faţa {templului lui Apolo din Delfi. Lumină cenuşie de dimineaţă. Din dreapta vine PytKia, preoteasa zeului, care, înainte de-a intra în templul profetic, înalţă o rugăciune.
PYTHIA [2]
în primul rînd, dintre nemuritori, o preacinstesc în rugăciunea mea pe Gaişi ghicitoarea cea dintîi, apoi pe i Thernis) care a dobîndit a doua jeţul profetic de la maicăT-să,"precum se povesteşte.
Pe urmă a domnit aici a treia, înscăunată chiar de Themis, nu prin silnicie, o altă Titanidă, o fiică tot a Gliei, Phoibe.
Aceasta scaunul l-a hărăzit, ca pe un dar de naştere voioasă, lui Phoibos [3], care de la Phoibe a primit şi numele de împrumut.
Lăsînd ostrovul Delos,cu lacul şi spinarea lui stîncoasă, el coboară pe ţărmul Atenei, cel căutat de corăbii [4], apoi vine să-şi afle sălaş în Parnas, tărîmul acesta.
Copiii lui Hephaisfos [5], deschizîndu-i cale, îi fac alai şi îi închină mare slavă, şi îmblânzesc în cinstea lui acest pămînt atunci încă neîmblînzit.
Sosind aici, este întîmpinat cu straşnică mărire de tot poporul şi de Delphos [6], regele cîrmuitor al ţării.
Iar Zeus îi umple inima cu o divină iscusinţă şi, al patrulea, îl rînduieşte, pe tronul de profet. \ Loxias grăieşte aici în locul lui Zeus, părintele său.
Aceştia sunt zeii spre care-mi îndrept mai întîi rugăciunile mele.
Dar Pallas Pronaia [7], după spusele de altădată, are şi ea dreptul să fie preaslăvită.
149
Mă rog, de-asemenea, şi Nimfelor din peştera Korykiană[8], ascunzişul păsărilor şi adăpostul unui duh nemuritor.
Acolo locuieşte Bromios [9] — şi mă feresc să nu-mi aduc aminte — din vremea cînd el, zeu fiind, a dus ceata Bachantelor [10] la luptă, ursinidu-i lui Penteu [lx] să moară ca un iepure.
Mai chem în ruga mea pîrul Pleistos [12], puterea lui Poseidon şi pe Atotîmplini torul, Preaînaltul Zeus.
Pe urmă, eu voi coborî la jeţul meu de ghicitoare.
Fie ca zeii amintiţi să binecuvinteze, astăzi mai mult ca niciodată, intrarea mea în templu !
Iar dacă au sosit drumeţi din părţile Heladei, să vină înainte, după obicei, pe rînd, aşa cum fiecăruia îi cade sortul.
Eu prorocesc doar ceea ce-mi şopteşte zeul.
(Pythia intră în templu, dar iese în curînd, înspăi-mîntată, de-abia tîrîndu-se pe lingă ziduri şi coloane.)
Vai, groaznic e de spus, vai, groaznic pentru ochi să vadă priveliştea ce mă goneşte din lăcaşul lui Apolo.
Mă părăsesc puterile, nu mă pot ţine dreaptă, doar mîinile-mi aleargă, picioarele mi-s grele.
O bătrînă înfricată parcă nu mai este chiar nimic ; e mai fără vlagă decît un copil.
Înaintam spre sanctuarul mult încununat cu daruri, cînd, iată, văd aproape de Buricul lumii un om cu sufletul pătat, care se ghemuise în chip de rugător, cu mîinile mânjite greu de sînge, cu spada trasă de curînd din rană, ţinînd o creangă de măslin înalt crescută, evlavios împodobită cu numeroase panglici,

cu — să grăiesc mai limpede — un adevărat fuior strălucitor de lînă.
Şi-n faţa omului aceluia doarme, şezînd pe jeţuri, o ceată de femei, uluitoare.
De ce le spun femei ? Gorgone mai degrabă ! Dar nu, nici cu Gorgonele nu le-aş asemăna.
Am văzut odată Harpiile zugrăvite, răpind mîncarea de pe masa lui Phineus [13] ; dar făpturile acestea nu-s înaripate, înfăţişarea
150
lor e neagră şi scîrboasă, ele sforăie împrăştiindu-şi
horcăiala, din ochi li se preling urdori de sînge,
podoaba lor de şerpi nu se cuvine a fi purtată nici
în faţa statuilor de zei din temple, nici sub acoperişurile
muritorilor.
Nu mi-a fost dat să văd pînă acum nicicînd neamul ce naşte o atare şleahtă şi nu ştiu ce tărîm se poate lăuda că le-a hrănit nepedepsit şi fără să geamă pentru osînda primită.
Dar orişice s-ar întâmpla, eu mă încredinţez stăpînului acestei aşezări, lui Loxias celui preaputernic ; el este, prin oracolele sale, tămăduitor, tălmăcitor de ciudăţenii şi purificator de case.
(Pythia pleacă prin dreapta. Poarta sanctuarului se deschide larg. Din pîcla dinăuntru, care se luminează treptat, se distinge Oreste ghemuit Ungă piatra în formă de stup numită Omphalos, adică buricul, mijlocul pă-mîntului şi al întregii lumi. Apolo, cu tolbă şi arc, veghează în pigioare lingă el. împrejur, pe jeţuri şi pe jos, zac Eriniile^ adormite.)
APOLO [15]
(lui Oreste :)
Nu te voi da în schimb ; eu voi fi straja ta pînă la capăt, din preajmă-ţi sau din depărtare.
Nu voi fi molcom cu duşmanii tăi.
Iată, s-au îmblînzit înverşunatele acestea.
Prin somn au fost învinse fecioarele cumplite, copilele bătrîne ale unor vremuri vechi, de care nu se-apropie nici zeu, nici muritor, nici fiară.
Născute pentru rele, hălăduiesc în umbra din care se împărtăşeşte răul şi sub pămînt, în Tartaros, de oameni urgisite şi de zeii din Olimp.
Cu toate-acestea, fugi, nu te lăsa cuprins de moleşeală, căci ele te vor urmări de-a lungul marelui uscat şi te vor alunga de-a pururi din tărîmul în care vei ajunge ou paşi rătăcitori, pînă dincolo de mare şi de insulele cu cetăţi.
151
Dar nu îngădui să fii păscut de chinul tău, ci du-te mai întîi în oraşul Atenei, pleacă-ţi genunchii, îmbrăţişează chipul străvechi al zeiţei, şi-acolo, cu judecătorii celor întîmplate şi cu vorbele alinatoare, mă voi pricepe să găsesc mijloace de a te dezlega de toată suferinţa ta.
Oare nu eu te-am hotărît să nimiceşti alcătuirea unui trup de mamă ?
ORESTE
i
Stăpîne Apolo, tu ştii să te porţi cu dreptate, dar dacă ştii, te rog, învaţă-mă să nu greşesc !...
Puterea ta e chezăşia binefacerilor tale.
APOLO
\ Ia seama, nu cumva frica să-ţi biruie sufletul.
(Lui Hermes, care apare Ungă el, ţinînd în mînă caduceul:)
Iar tu, fratele meu din sîngele aceluiaşi părinte, Hermes, veghează peste el !
îndreptăţeşte-ţi numele de Călăuzitor[1S], acestui rugător al meu păzeşte-i paşii !
Tu ştii că însuşi Zeus respectă cinstirea celor scoşi în afara hotarelor legii[17], dîndu-le oamenilor ajutorul unei călăuze norocoase.
(Apolo se face nevăzut. Oreste, călăuzit de Hermes, trece printre Eriniile adormite şi iese din templu. Umbra Clitemnestrei se iveşte deodată în mijlocul lăcaşului.)
UMBRA CLITEMNESTREI[18]
Dormiţi în tihnă ; hei, de somnoroase n-am nevoie !
Voi aţi lăsat să fiu atît de greu dispreţuită printre morţi, să mi se spună „ucigaşa" în lumea umbrelor pe unde pribegesc umplută de ruşine.
Aflaţi că fapta mea, acolo, e socotită drept o mare crimă, în schimb, după cumplita soartă ce m-a făcut >s-o sufăr iubitul meu fecior, nici unul dintre daimoni
152

nu-şi mai aminteşte să mă apere pe mine cea înjunghiată de un braţ ucigător de mamă.
(îşi dezvăluie gîtul şi pieptul.)
Priviţi-mi rănile cu inimile voastre !
In timpul somnului se-aprind atîţia ochi, străluminînd în sufletele muritorilor, cărora ziua nu li se îngăduie darul vederii.
Nu aţi sorbit de-atîtea ori prinosul meu, libaţiile mele fără vin, amestecurile izbăvitoare [19] ?
Nu v-am săturat cu-atîtea jertfe închinate, noaptea, la sfintele voastre ospeţe, în flacăra altarului, la un ceas pe care nu-l împărtăşiţi cu nimeni altul dintre zei ?
Şi-acestea toate, azi, le văd strivite în picioare.
Oreste scapă, se topeşte ca un căprior în fugă ; sărind uşor, s-a desprins din mijlocul plasei şi-şi bate joc de voi, făcîndu-vă straşnice schime !
Ascultaţi-mă, în numele sufletului meu !
Veniţi-vă în fire, zeiţelor subpămîntene !
Din adîncul visurilor voastre, vă cheamă Clitemnestra.
(Corul mormăie în somn.)
Degeaba mormăiţi, bărbatul nici nu se mai vede. el aleargă departe.
Ai mei au de la cine să ceară ocrotire, eu însă nu am de la cine.
IEriniile mormăie [20])
jijjormiţi prea mult şi nu vă este milă de suferinţa mea ; Oreste, ucigaşul meu, al mamei sale, a fugit)
(Eriniile strigă în somn.)
Strigaţi, dormiţi ? Sculaţi-vă degrabă !
Ce altă treabă vi s-a hărăzit decît aceea de a răspîndi durere ?
(Strigăt şi mai puternic.)
Somnul şi oboseala, părtaşi nebiruiţi, au istovit mînia cumplitului balaur !
(Dublu mormăit şi strigăt.
CORUL Apucă-l, apucă-l, apucă-l, apucă-l ! Păzea !
153
UMBRA CLITEMNESTREI
Voi alungaţi în vis o fiară şi urlaţi, ca haita de copoi nedespărţită de grija urmăririi.
Ce faceţi ? Sus ! Nu vă lăsaţi învinse de sfîrşeală, nu uitaţi, în molcomirea somnului, năpasta îndurată !
Mai bine să vă usture ficatul, din vina dreptelor mustrări : acestea sunt adevărate bolduri pentru înţelept.
Revărsaţi peste omul acesta suflările voastre de sînge, mistuiţi-l în focul răbufnit din măruntaiele [1] voastre, urmaţi-l şi sleiţi-l într-o nouă goană.
(Umbra Clitemnestrei se face nevăzută. Conducătoarea Eriniilor sare din somn şi le trezeşte zgomotos şi pe celelalte.)
CORIFEUL
Trezeşte-te ! Trezeşte-ţi vecina, haide, trezeşte-o !
Tu încă dormi ? Ridică-te ! Dă somnului un brînci, să desluşim dacă în somnul ce ni s-a vădit nu se ascunde şi un dram de amăgire.
(Una cîte una, Eriniile se ridică neliniştite în picioare.)
CORUL Strofa I
Iu, iu, aiai ! Prietenelor, ce durere ! Destul ne-a fost dat să-nidurăm în zadar ! Am îndurat o durere cumplită ! Aiai ! O caznă de nesuferit ! Jivina, din plasă ţîşnind, a fugit ! învinse de somn, pierdut-am vînatul.
Antistrofa I
Io, fecior al lui Zeus, tu eşti un tîlhar !
Tinere, tu zeităţile vechi
le striveşti sub copitele cailor.
De ce-l ocroteşti pe acest rugător,
154
om fără dumnezeu
şi-amarnic născătoarei sale ?
Eşti făptură zeiască, şi totuşi
vrei să ne smulgi ucigaşul de mamă.

•Cine-ar afla în aceasta fir de dreptate ?
Strofa II
Din adîncul viselor noastre
•s-a ridicat o jignire,
ca o ţepuşă aprig mişcată de vizitiu,
să ne izbească în inimă şi în ficat.
Parcă am fi de un gîde
vrăjmaş biciuite
.şi-nfrigurate năpraznic, mult prea năpraznic.
Antistrofa II
Iată mai tinerii zei cum se poartă,
căutînd, în afara dreptăţii,
să fie stăpîni peste toate.
Vai, tronul pătat de sînge din Pytho
noi îl vedem din creştet în tălpi,
Buricul întregii făpturi,
plin de mânjirea neispăşită, de groază,
•a unui omor !
Strofa III
Chiar zeul profet şi-a umplut de miasmă
vatra lăcaşului său [2*'].
El singur s-a-ndemnat,
el singur s-a poftit.
Ocrotindu-i pe oameni, el a trecut
alături de legea divină,
aducînd sfîşiere bătrînelor Moire [22].
Antistrofa III
El dear ne sporeşte mîhnirea, şi tot nu-l dezleagă pe omul acesta,
155
ce nu va fi slobod nicicând, chiar de-ar fugi sub pămnît. Mînjit, oriunde ar merge, va afla că-l aşteaptă la pîndă un răzbunător., gata să-l fulegere-n creştet[23].
(Din adîncul templului apare Apolo, cu arcul întins de săgeată.)
APOLO
Afară ! Vă poruncesc, ieşiţi afară grabnic din lăcaşul meu !
Pieriţi din casa profeţiilor de taină, de vreţi să nu vă muşte şarpele cu aripi albe ce va ţîşni din arcul meu \ de aur, silindu-vă să împroşcaţi, muncite de dureri, spuma neagră suptă de la oameni, să vărsaţi, în cheaguri, sîngele sorbit în clipa-njunghierii.
Nu vi se cuvine să vă apropiaţi de-această aşezare.
Grăbiţi-vă la locurile de osîndă, unde se prăbuşesc în sînge capete, se crapă ochi, se sfîrtecă grumaze, unde, spre întreruperea seminţei, sunt jugăniţi copii, unde se mutilează, se ucid cu pietre oameni şi geme piînsul lung al celor traşi în ţeapă.
Iată, auzit-aţi oare sărbătorile ce vă desfată, pocitanii urîte de zei ?
Toată înfăţişarea voastră vă este pe potrivă.
Ar trebui să locuiţi în peştera vreunui leu care înghite sînge, nu să daţi buzna în acest lăcaş proorocesc , şi să-i mînjiţi pe cei din preajma voastră.
Plecaţi, fără păstor, să vă găsiţi păşune ; nici un zeu nu iubeşte asemenea turmă !
CORIFEUL
Ascultă-mă acum, la rîndul tău, stăpîne Apolo ! Tu nu eşti doar părtaş la cele sâvîrşite, ci singur tu şi întru totul eşti vinovat de ele.
APOLO în ce fel ? Dă-mi răspuns şi nu întinde vorba.
156
CORIFEUL
Celui pe care-l găzduieşti i-ai prorocit, prin oracolul tău, să îşi omoare mama.
APOLO
Prin oracol doar l-am îndemnat : ,,Mergi şi răzbună-ţi tatăl !" De ce nu ?
CORIFEUL

I-ai făgăduit, după vărsarea sîngelui cea nouă, să îl ' primeşti la tine.
APOLO
I-am spus să caute sălaş, aici, în templul meu. CORIFEUL
Iar noi suntem alaiul său. Atunci, de ce să ne jigneşti ?
APOLO Lăcaşul meu nu-i ridicat pentru un astfel de alai.
CORIFEUL
Ni s-a hărăzit şi nouă să ne facem datoria. ' APOLO
Ce fel de datorie ? Hai, slăveşte-mi această menire minunată !
CORIFEUL \ Alungăm ucigaşii de mamă din casele lor.'j
APOLO Dar pe muierea care îşi omoară soţul ? \
157
CORIFEUL
Prin crima sa ea nu deşartă sîngele stirpe APOLO
irpei sile.
Straşnic mai necinsteşti căsătoria !
Tu socoteşti că este un nimic legătura sfîntă, rînduită de Hera Desăvîrşitoarea nunţii [24] şi de Zeus ?
Dar prin cuvîntul tău tu o respingi, de-asemenea, şî n-o cinsteşti pe Kypris [25], care împarte muritorilor cele mai dulci plăceri.
Culcuşul nupţial, în care soarta îl uneşte pe bărbat şi pe femeie, stă sub chezăşia unui drept mai mare decît orice jurămînt.
Dacă dovedeşti atîta slăbiciune pentru cei ce se ucid unii pe alţii, încît nici nu le mai ceri să ispăşească pentru ele, şi nu-i întîmpini cu mînie, spun limpede că-l urmăreşti fără dreptate pe Oreste, deoarece unele crime te turbură în inimă adînc, pe cînd altele este vădit că nu ţii să le bagi în seamă.
Pallas [26] va judeca temeiurile celor două părţi.
CORIFEUL
Nu vom lăsa niciodată să ne scape bărbatul acesta. APOLO
N-aveţi decît să-l hăituiţi şi să vă sporiţi într-una oboseala.
CORIFEUL
Slava noastră nu se va surpa dintr-un cuvînt al tău. APOLO
N-aş vrea să mă împărtăşesc dintr-o atare slavă.
158
CORIFEUL
Te-arăţi puternic, pentru că stai lîngă tronul lui Zeus ; însă pe noi ne mînă sîngele de mamă risipit şi ne vom ţine, ca nişte copoi, de urma lui Oreste.
APOLO
Eu însă îl voi apăra pe rugător şi îl voi mîntui.
Cumplită este, şi la zei, ca şi la oameni, mînia rugătorului asupra celui care l-a vîndut şi nu fără de voie.
(Eriniile ies tumultuos spre stingă. Poarta templului se închide. Decorul scenei se schimbă. Acum înfăţişează Acropola cetăţii Atena. în faţa unui templu se află o statuie arhaică a zeiţei Pallas. Oreste vine alergînd, se aruncă la picioarele statuii şi le îmbrăţişează.)
ORESTE
Stăpînă-Atena, vin la tine din porunca lui Loxias, primeşte cu buneţe un suflet blestemat, căci nu mai sunt un rugător ou mîna pîngărită.
Păcatul meu amarnic s-a tocit şi s-a mai şters din întîlnirile cu-atîţia oameni care mi-au îngăduit să le pătrund în case ori m-au însoţit pe drumuri, cît am călătorit peste uscat şi peste mare.
Supus îndemnurilor poruncite de Loxias prin oracol, sosesc la templul tău, zeiţă, şi ouprinzînd în braţe statuia ta de lemn, aştept aici sfîrşitul judecăţii.
(Oreste rămîne lipit de statuie. Prin stingă intră Eriniile, adulmecîndu-i urma.)
CORIFEUL

Ei, bine ! Iată, limpede, dovada căutată !
Nu vă depărtaţi de sfatul acestei călăuze mute.
Precum copoii urmăresc un pui rănit de căprioară, noi îl adulmecăm, de-a lungul picăturilor de sînge, pe Oreste.
159
După atît amar de cazne suntem frînte şi ni se zbate-l pieptul.
Am străbătut pămîntul, în lung şi-n lat, cu turma mea, şi, hăituindu-l, am zburat peste talazuri, fără aripi, la fel de repede ca o corabie.
însă de data asta e ghemuit pe undeva pe-aici ; duhoarea sîngelui de om zîmbeşte iarăşi cătj b noi.
(Eriniile îl caută pretutindeni şi în celemdin urmă îl descoperă.)
CORUL
Priviţi, priviţi cu luare aminte,
căutaţi pretutindeni,
altfel vă scapă, furiş,
din mîini ucigaşul de mamă,
lăsîndu-şi datoria neplătită !
Iată-l ! Iar şi-a găsit adăpost !
El s-a lipit de statuia de lemn
a zeiţei nemuritoare
şi vrea să fie judecat
doar după fapta braţelor sale.
Nu-i cu putinţă. Sîngele mamei odată vărsat în pămînt nu e uşor, aiai, să-l întorci înapoi ! Ceea ce curge şi este primit de ţarină, acolo rămîne.
In semn de răsplată, din tine, care eşti viu. şi noi vom sorbi purpuria ofrandă, din mădularele tale.
Adăpătoare afla-vom în tine cu băutură cumplită.
Pe urmă, încă din viaţă, secat, noi te vom trage în lumea de jos, drept, ispăşire pentru năpasta " uciderii mamejL_ Acolo-ti va fi dat să-i vezi
pe cei cu bună ştiinţă
necinstitori de zei şi de oaspeţi
şi de scumpe rude :
fiecare-şi primeşte osânda după dreptate.
Hades e, sub pămînt, pentru oameni
marele sameş [27], ce toate le vede
şi toate le-nscrie, ca pe tăbliţe, în sufletul său. *(Lipit de statuia zeiţei, fără să-şi întoarcă privirile spre ceata Eriniilor dezlănţuite, Oreste o cheamă în ajutor pe Atena.)"^* *i,*
ORESTE
Am învăţat de la nenorocirea mea, cunosc mai multe feluri de purificări ; ştiu, de-asemenea, cînd este drept să cuvîntezi şi cînd să taci.
Dar în această cumpănă, un dascăl înţelept mi-a poruncit să glăsuiesc.
rSîngele pe mîna mea e adormit şi istovit.
M-am scuturat de pata uciderii de mamă ; ea încă erâ~'proaspătă cînd mă aflam la vatra dumnezeiască a lui Phoibos, dar am îndepărtat-o de la mine, închinînd, prinos de curăţire, un purcel jertfit[28].
Prea mult ar trebui să povestesc de-aş înşira toţi oamenii de care m-am atins, fără să-i fi molipsit cu nici un rău.
Dar timpul, cînd îmbătrîneşte, şterge totul.
Şi-acuma pot, aici, din nepătată gură s-o strig evlavios pe stăpîna acestui pămînt, pe Atena : să vină şi să mă ajute, fără lance să-l cucerească pe Oreste şi pămîntul său şi poporul său din Argos, care-i va fi aliat credincios, după noima dreptăţii, de-a pururi.
Fie că ea se află prin locurile ţării libiene, pe malul fluviului Triton [29], unde s-a născut, să vină, văzută sau ascunsă în umbră, în ajutorul celor pe care-i îndrăgeşte !
Fie că ea cercetează cîmpia de la Phlegra [30], precum un cap de oaste îndrăzneţ, —foricît ar fi de departe, zeii aud chemările noastre—■ să vină şi să mă scape de asupritoarele acestea !
160
161
CORIFEUL

Nu, nici Apolo, nici Atena cea puternică, nu te vor
mîntui.
Trebuie să pieri, uitat de toată lumea, un suflet— care nu va fi ştiut ce este bucuria, o făptură golită de sînge, hrana unor zeiţe, o umbră !
- -Nu-mi dai "răspuns, ci doar Trnî*scuipi cuvinte înapoi, tu, cel îngrăşat pentru jertfele noastre.
Ne vom ospăta de viu din tine, fără să te-njunghiem
lîngă altar.
Dar mai întîi ascultă imnul care te va-ncătuşa.
(Cercul Ei \niilor se strînge ameninţător în jurul lui Oreste.) 'Q
Hai, să ne "prindem în horă !
Cîntecul nostru de groază noi vrem să-l urlăm şi să depanăm cum ceata noastră împarte ursitele omului.
Ne lăudăm a fi judecătoare drepte pentru cel oare-şi întinde mîinile neprihănite ; mînia noastră nu se năpusteşte niciodată peste el, el îşi petrece viaţa fără suferinţe.
ţJPar cînd un vinovat, ca omul ăsta, îşi ascunde mîinile sale pătate de crimă, noi ne iscăm în faţa lui, martore adevărate ale morţilor, necruţătoare, şi-i cerem să-şi plătească datoria de sînge.
(Corul Eriniilor îl înconjură, ca un lanţ viu, pe Oreste.)
CORUL Strofa I
O mamă Noapte, mamă, ne-ai zămislit să-i„pedepsim pe vii şi pe morţi?[1], ascultă-ne glasul.
Născutul din Leto [32] ne umileşte, ne smulge iepurele, pe Oreste, singurul prinos în stare să spele omorul de mamă. Iată cîntul nebun

pentru victima noastră,
bulboana ce turbură mintea,
cîntecul fără de liră
al Eriniilor,
care usucă omul de spaimă.
Antistrofa I
Menirea toarsă nouă pentru vecie
de Moira neclintită
e să ne ţinem, ceată, de răufăcătorul
ce-a săvârşit, mînios, vărsare de sînge,.
pînă coboară-n adîncul lui Hades,
dar pentru acesta nici moartea
nu-nseamnă scăpare.
Iată cîntul nebun
pentru victima noastră,
bulboana ce turbură mintea,
cîntecul fără de liră
al Eriniilor,
care usucă omul de spaimă.
Strofa II
Moira, la naştere, ne-a hărăzit
asemenea parte.
Să nu ne-o ştirbească mîinile zeilor,
nu ne-nfruptăm nici noi din ospeţele lor [33]L
Nu ni se cade, nu ni se-ngăduie
să îmbrăcăm veşminte străalbe [34]...
Noi dăm seama de prăbuşirea lăcaşelor

cînd, îmblînzit mai întîi lîngă vatră,
Ares pe urmă răpune o rudă [35].
Atunci, noi ţîşnim pe urma făptaşului,
oricît ar fi de puternic,
şi-l nimicim, sub povara omorului proaspăt.
Antistrofa II
Noi suntem acolo gata pe alţii oricînd să-i scutim de asemenea grijă,
163
vrem, prin silinţele noastre,
să-i descărcăm pe zei
de-a mai da hotărîri în astfel de pricini.
Zeus niciodată nu-şi pleacă auzul
către nemernica sămânţă
a prihăniţilor de sînge.
Noi dăm seama de prăbuşirea lăcaşelor
cînd, îmblînzit mai întîi lîngă vatră,
Ares pe urmă răpune o rudă.
Atunci noi ţîşnim pe urma făptaşului, '
oricît ar fi de puternic,
şi-l nimicim sub povara omorului proaspăt.
Strofa III
Măririle omului cele mai sfinte sub cer se mistuie şi, umilite, se scurg în ţărînă, la năvala straielor noastre cernite, Ia blestemul paşilor noştri de joc. Săltămu-ne pasul cit mai înalt, ca să izbim cît mai tare apoi în pămînt ! Năpraznic fugind, să ne tremure coapsele de sarcina grea a năpastei !
Antistrofa III
Se prăbuşeşte omul şi nu ştie
în pustiitoarea-i nebunie.
Urgia săvîrşită fîlfîie-n juru-i
ca un amurg,
peste casa lui coboară bezna deasă,
o mult îndurerată faimă-l însoţeşte.
Săltămu-ne pasul cît mai înalt,
să izbim cît mai tare apoi în pămînt!
Năpraznic fugind, să ne tremure coapsele
de sarcina grea a_ năpastei !
Strofa IV
Ne-au fost hărăzite, nouă Celor Temute [36] : îndemînarea,
164
stăruinţa pînă la capăt,
memoria ticăloşiilor,
neînmuierea faţă de oameni,
ca să-i putem alunga departe de zei,
smeritele, batjocoritele de noi,
în smîrcul[37] ascuns de lumina lui Helios,
la fel de amarnic
şi pentru cei care văd strălucirile zilei,
şi pentru morţii fără vedere.
Antistrofa IV
■ Nu-i nimeni să nu se supună, K, /
să nu se-nspăimînte de legea

rînduită nouă de Moira,
statornicită de zei.
Un drept moştenit-am şi noi din vechime
şi noi se cuvine să fim preamărite,
deşi locuim sub pămînt
în beznele nestrăbătute de soare.
^ , e din văzduh Pallas Atena, înzestrată cu atributele sale cunoscute : casca, lancea şi egida — marele scut din piele de capră.)
ATENA ' '
lAm auzit strigarea ugui glas din depărtare, de pe malul rîului Scamandrqş/ unde luam în stăpînire ţara închinată mie de regii şî de căpeteniile aheene, drept parte-mbelşugată din prada de război[38], tărîm care va fi al meu, ou rădăcini cu tot, pentru vecie, un dar de preţ pentru copiii lui Tezeu[39].
Plecînd de-acolo am venit cu gleznele nevătămate, lăsînd să freamăte ca un vuiet de aripi egida ^ umflată de vînt, car tras de cai puternici, înhămaţi.
Şi-aici, văzând o gloată nemaiîntâlnită în această ţară, nu-mi este frică, însă ochii mei sunt uluiţi.
jLVoi cine sunteţi, vă întreb pe toţi deopotrivă, pe tine mai întîi, străine, care te-ai ghemuit lîngă statuia mea, şi pe voi, care nu semănaţi cu **nimeni!**
165
Zeii nu vă întâlnesc printre zeiţe, dar nici n-aveţi înfăţişarea unor muritoare.
Insă a-l vorbi de rău pe altul, fără să-l poţi învinui de vreun cusur, este un fel de-a fi nedrept, îndepărtat de cumpăna nepărtinirii;;
CORIFEUL
Afla-vei totul, în cuvinte numărate, fiică a lui Zeus. Noi suntem tristele copile ale Nopţii : în locuinţele de sub pămînt, Blestemele suntem numite.
ATENA
Ştiu neamul vostru şi porecla care vi s-a dat. CORIFEUL
Aflã atunci şi care e menirea şi mîndria noastră. ATENA
Le voi cunoaşte, dacă-mi vei grăi cu vorbe cît mai limpezi.
CORIFEUL
Pe cel care ucide oameni îl alungăm din casa lui. ATENA
Şi pentru el care e capătul acestei goane ?
CORIFEUL
Tărîmul unde nu pătrunde niciodată fericirea[41].
ATENA
(arătîndu-le pe Oreste :)
Deci într-acolo vreţi să-l hăituiţi şi pe acesta.
166
CORIFEUL
Desigur, pentru că a cutezat să-şi înjunghie mama.
ATENA *f*
(A făcut-o de nevoie sau de teama unei răzbunări ?
v_____ ' .
▪
CORIFEUL
Ce bold ar putea să-l împingă pe om la omorul de mamă ?
ATENA
Sunt aici, de faţă, două părţi, dar nu s-a rostit decît una.
CORIFEUL
El nu cinsteşte jurămîntul, nici al lui şi nici nu vrea să fie respectat al nostru.
ATENA

Vrei să te-arăţi mai dreaptă decît îţi este fapta. CORIFEUL
Cum astfel ? Lămureşte-mă ! Tu nu duci lipsă de Înţelepciune.
ATENA
Eu spun că nedreptatea nu poate birui prin jurăminte.
CORIFEUL
Atunci urmează-ţi cercetarea şi judecă, deschis, după dreptate.
...
167
ATENA
Deci, îmi încredinţaţi această pricină, să o dezleg ? CORIFEUL
De ce nu am primi ? Noi te cinstim cu cinstea care ţi se cade.
ATENA
(Intorcîndu-se spre Oreste :)
Ce ai de zis, la rîndul tău, străine, întru apărarea ta ?
întîi grăieşte-mi despre patria şi neamul tău şi despre patimile tale, apoi înlătură învinuirile ce ţi se pun în seamă.
Dacă îi crezi, într-adevăr, dreptăţii, cînd stai în preajma vetrei mele, şi-mi strîngi în braţe chipul, rugător evlavios precum a fost odinioară Ixion [42], răspunde-mi limpede la toate cîte te întreb.
ORESTE
Stăpînă Atena, înainte de orice, eu vreau să-ţi risipesc marea îngrijorare arătată de cuvintele-ţi din urmă.
Nu sunt o fiinţă necurată, nu m-am ghemuit sub chipul tău de lemn cu mîinile pătate ; şi am să-ţi dau, despre aceasta, o dovadă bună.
E drept că legea porunceşte ticălosului mînjit să fie mut, dar numai pînă cînd un purificator, ce spală sîngele vărsat, face, peste făptaş, să curgă iară sînge, al unui pui de animal jertfit.
De multă vreme pîngărirea mea s-a şters în casele ce m-au primit pe căile pămîntului şi ale mării.
Deci, iară spun, înlătură-ţi această grijă.
In privinţa obîrşiei mele, vei fi înştiinţată fără zăbavă : sunt argian, pe tata îl cunoşti preabine, pe Agamemnon, maimarele flotei bărbaţilor ahei, cu ■
ajutorul căruia, din Ilion, cetatea Troienilor, tu ai făcut o necetate.
Cînd a sosit acasă, Agamemnon a pierit de moarte hîdă : mama mea cu gînduri sumbre l[J]a ucis, înfăşurîndu-l într-o plasă migălită, mărturia crimei săvîrşite în odaia băii.
Eu, întorcîndu-mă în ţară, după un exil îndelungat, am ucis-o pe mama, nu voi tăgădui, pentru ca omorîrea preaiubitului meu tată s-o răsplătesc tot cu omor.
Într-asta e părtaş la vină deopotrivă şi Loxias ; oracolele lui, ţepuşele inimii mele, îmi preziceau doar cazne, de nu voi împlini poruncile sale împotriva făptaşilor.
Fie că am avut dreptate, fie că am greşit, e datoria ta să judeci.
Sunt în puterea ta şi mă voi supune hotărîrii tale, orice s-ar alege de mine.
ATENA
Această pricină este prea mare pentru ca nişte muritori să poată cumpăni asupra ei în judecată [4S].
De-asemenea, eu n-am îngăduinţa să dau hotărîri în crime izbucnite din focul mîniei, mai ales că tu ai poposit la mine în chip de rugător, supus, purificat şi neprimejdios pentru lăcaşurile mele.
;Pe urmă, faţă de cetatea mea, eu nu te socot vinovat cu nimici
Dar Iarăşi, au şi aceste fiinţe dramul lor de dreptate, nu lesne de înlăturat, şi dacă se va întîmpla să nu învingă cauza lor, peste pămîntul ţării mele, mai tîrziu, îşi vor năpusti veninul ciudei, o molimă tristă, de neîndurat.
Aşa stau lucrurile ; orişicum, fie că le primesc la noi, fie că le alung, voi avea parte de rele

greu de ocolit.
Deci, dacă ne-am împotmolit aici cu toţii^^oi rîndui judecători pentru vărsările de sînge, legaţi prin jurămînt, şi tribunalul meu, întemeiat de mine, va dăinui de-a pururi.
168
169
Iar voi, chemaţi în sprijinul vostru mărturii şi dovezi, ajutoarele bizuite pe jurămînt, ale judecăţii[44].
Eu plec şi după ce îi voi alege pe cei mai vrednici din oraşul meu, mă voi întoarce, pentru ca ei să judece deschis această cauză, fără să-şi calce jurămîntul, cu inimi nepărtinitoare.
(Iese din scenă, prin dreapta.)
CORUL Strofa I
Astăzi va fi răsturnată vechea dreptate
prin noi legiuiri [45],
dacă va fi să învingă, la judecată,
ucigaşul de mamă,
a cărui ispravă
îi va-ndemna pe toţi muritorii la toată
nemernicia.
Răni fără număr, adevărate,
le vor tăia, în vremea ce vine,
părinţilor fiii.
Antistrofa I
Nu vor mai sta să-i urmeze pe oameni cu ochii Menadele [46], să^şi năpustească mînia-mpotriva unor asemenea crime. [De azi înainte lăsăm, pentru orişice fel de omor, să rămînă slobodă calea. Vor alerga muritorii, unii la alţii, căutînd fiecare să spună năpasta căzută peste aproapele său. Unde să afle un capăt, sau măcar un răgaz, la şirul de chinuri ? Nu vor putea, sărmanii, decît să se-aline, în van, cu şubrede leacuri.
170
Strofa II
Nimeni să nu ne mai cheme,
cînd va fi copleşit de necazuri,
să nu mai grăiască, ţipând :
„O Dike, o voi Erinii de pe jeţuri !"
Cel ce va geme cu-asemenea gemete lungi,
poate va fi un părinte
sau poate o mamă, loviţi
de-o neaşteptată-ncercare.
Azi Dike îşi vede lăcaşul
căzut în ruină.
Antistrofa II
Uneori e prielnică teama, care veghează în inimi ; „ea trebuie pururi acolo să zacă. E bine să-nveţi a fi înţelept, din durerile talev
De nu se mai află nimic pe sub soare care s-aducă în suflet cutremur, cine, om sau cetate, va mai cinsti dreptatea cum se cuviae ?
Strofa III
Nu te-nvoi să-ţi petreci în
orînduire anarhică viaţă,
dar nici sub noime despotice.
Cumpăneşte în toate măsura,
aşa-i rînduiala divină
împotriva puterii cu toane [47].

E bine să spunem, iară şi iară,
aici, cuvîntul acesta.
Limpede ştim ; depăşirea măsurii se naşte
din lipsa evlaviei ;
mintea cea sănătoasă, în schimb,
are drept fiu norocul iubit,
jinduit de oameni nespus de fierbinte.
171
Antistrofa III
Iară şi iară să spunem, de-asemeni,
legea din urmă :
slujeşte altarul Dreptăţii,
nu-l răsturna cu piciorul ateu,
amăgit de cîştig !
Osînda nu zăboveşte,
de neabătut rămîne sfîrşitul.
Pentru aceste temeiuri,
mai înainte de toate,
slăveşte-ţi părinţii iar pe prieteni
primeşte-i cu cinste cînd vin
să-ţi intre în casă.
Strofa IV
Cel care, singur, fără să fie silit, se poartă mereu cu dreptate, va dobîndi fericirea ; el nu va pieri niciodată cu totul, în schimb, răzvrătitul obraznic, care a strîns, împotriva dreptăţii, de-a valma atîtea grămezi de comori ticăloase, fără-ndoială, va fi nevoit să-şi coboare pînza, cu vremea, cînd va sta îngrozit lîngă verga corăbiei ruptă.
Antistrofa IV
El strigă neauzit, din adîncul
vîrtejului fără scăpare.
Şi daimonii rîd de omul sfruntat
care nu-şi prevăzuse sfîrşitul;
îl bîntuie chinuri nealinate
şi nu izbuteşte
să le învingă năvala.
Norocul său îndelung dinainte
l-a purtat să-l izbească de stînca Dreptăţii
ascunsă sub valuri
şi iată-l că moare, de nimenea plîns, irosit[48]. *((Atena se întoarce. In urma sa intră pe rlnd judecătorii areopagiţi şi se aşază pe scaune cu faţa spre public. Eriniile trec de-o parte a scenei, ca acuzatori, Oreste de cealaltă, ca acuzat. Pe laturi se îmbulzeşte la proces poporul atenian. Un crainic cu trîmbită încearcă să reţină oamenii.))* 4
-4r-
ATENA
Vesteşte, crainice, mulţimii să se domolească.
Răsune pîn' al cer pătrunzătoarea trîmbită tireniană [49], plină de omenească răsuflare, facă să freamăte cu glasul său înalt urechile poporului !
f în timp ce se adună Sfatul, e de folos a se păstra tăcere, ca toată ţara să audă legile pe care le statornicesc pentru vecie, ca oamenii aceştia să poată răspica o hotărîre dreaptă.
(Crainicul sună din trîmbită. Pe neaşteptate se iveşte Apolog
CORIFEUL
Stăpîne Apolo, nu ieşi din rosturile tale !

De ce să te amesteci în pricina aceasta ? Spune !
APOLO
_
172
(mergînd spre Oreste :)
Eu vin să depun mărturie.
Acest bărbat, e, după lege, rugătorul meu şi oaspetele vetrei mele ; eu l-am purificat de crima despre care s-a vorbit aici.
Dar vin şi ca să-i fiu apărător, deoarece sunt vinovat de vărsarea sîngelui mamei saleTj'
Deschide tu dezbaterea, Pallas Atena, şi rînduieşte pricina aceasta.
173
ATENA
(grăind Eriniilor:)
Aveţi cuvântul voi. Dezbaterea este deschisă. Vorbind întîiul, învinuitorul trebuie să ne arate faptele, cum s-au petrecut într-adevăr.
CORIFEUL
Noi suntem numeroase, dar vom grăi pe scurt. *(Lui Oreste :)* Răspunde limpede la fiecare întrebare ! 1 Spune, mai întîi : pe maică-ta n-ai omorît-o ?
ORESTE Am omorît-o, nu voi tăgădui aceasta.
CORIFEUL Din trei ciocniri la lupte [50], iată una cîştigată !
ORESTE Dar nu sunt încă doborît. De ce te lauzi ?
CORIFEUL
Totuşi, mai trebuie să-mi dai răspuns : cum ai ucis-o ?
ORESTE
Trăgînd cu mîna spada, i-am tăiat grumazul.
CORIFEUL
Şi cine te-a împins, cine te-a sfătuit ? 174
ORESTE
Oracolele lui Apolo, care îmi este martor.
CORIFEUL
Prezicătorul, aşadar, ţi-a poruncit omorul mamei ? ORESTE
El, dar pînă astăzi nu mi-am învinuit destinul. CORIFEUL
îţi vei schimba părerea, cînd te va lovi osînda. ORESTE
Nu mi-am pierdut încrederea. Tatăl meu îmi va trimite ajutoare din mormînt.
CORIFEUL
lncrede-te în morţi, de vreme ce tu ţi-ai stins din viaţă mama !
ORESTE Ea s-a mînjit cu două crime dintr-o dată.
CORIFEUL
în ce fel ? Luminează-i pe judecători ! ORESTE
Ea şi-a ucis bărbatul şi totodată l-a ucis pe tatăl meu.
CORIFEUL
Dar tu eşti încă viu, pe cînd ea, pierind, şi-a ispăşit omorul. ~—•
175
ORESTE x
De ce n-aţi prigonit-o şi pe ea, pe cînd trăia ?
CORIFEUL
Ea riu era dintru acelaşi sînge cu cel pe care l-a ucis. ORESTE
Dar eu cu mama suntem, oare, dintru acelaşi sînge ?
CORIFEUL
Cum, ucigaşule ? Ea te-a hrănit sub brîul său, iar tu te lepezi de sîngele preascump al mamei tale ?
ORESTE
E rîndul tău acuma să dai mărturie pentru mine.

Dezvăluie-mi, Apolo, dacă pe mama am ucis-o cu dreptate !
Faptul, că s-a petrecut, eu nu-l tăgăduiesc.
Cum ţi se pare, după mintea ta, a fost îndreptăţită sau nu vărsarea sîngelui ?
Vorbeşte, să le spun şi eu acestor oameni !
APOLO
Vă dau răspunsul vouă, judecători ai tribunalului măreţ, întemeiat de Atena : „A fost îndreptăţită !"
Şi cum eu sunt mijlocitorul proniei divine, nu aş putea minţi : pentru tot ce am prezis cîndva, de pe tronul meu profetic, despre bărbat, femeie sau cetate, am., primit poruncă de la Zeus, părintele Olimpienilor*L-
Această îndreptăţire îşi are greutatea ei ; vă poftesc să cîntăriţi şi să urmaţi voinţa tatălui meu.
Nici un jurămînt nu este mai presus de Zeus.
176
CORIFEUL
Deci, după spusa ta, Zeus te-a făcut să dai oracolul care i-a poruncit lui Oreste să răzbune uciderea tatălui său, fără nici o preţuire pentru maică-sa.
APOLO
într-adevăr, deoarece este cu totul altceva, ca un bărbat de neam ales, copleşit de cinstea cuvenită sceptrului încredinţat de Zeus, să moară prin mâna femeii sale, dar nu străpuns de săgeţile cu lungă bătaie, ţîşnind din arcul unei Amazoane [52], ci aşa cum veţi avea prilejul să aflaţi, tu, Pallas, şi voi, cetăţeni, aşezaţi aici spre a hotărî despre această pricină prin votul vostru.
f El se întorcea de la război, unde dobîndise atîtea biruinţe.
Ea îl întîmpină cu prefăcută voioşie, pe urmă îl călăuzeşte în odaia băii şi, cînd se ridică, la sfîrşit, din scăldătoare, aruncă peste el un giulgiu şi.îl izbeşte pe bărbatul său, prins, fără de ieşire, în peplosul brodat cu măiestrie.
Aşa i-a fost ursit să piară atotcinstitului erou, maimarelui oştirii de corăbii.
Am rostit ceea ce am rostit, spre a-i stîrni, muşcîndu-i, pe oamenii orînduiţi aici să judece această cauzăT"}
CORIFEUL
După cuvîntul tău, destinul tatălui e aprig ocrotit de Zeus ; acesta, însă, l-a legat în lanţuri pe bătrînul său părinte, Cronos.
Ce zici, cum se potrivesc una cu alta ?
(Judecătorilor:)
Pe voi vă rog să ascultaţi, vă iau drept martori.
177
W^BH
AFUL.U
Dihănii urîte de toată făptura, nesuferite zeilor, Zeus poate să dezlege oricînd nişte cătuşe ; se găseşte leac pentru aceasta.
Căile descătuşării sunt nenumărate.
Dar cînd sîngele unui bărbat s-a risipit în pulbere, odată ce e mort, pentru el nu mai încape înviere ; şi totuşi, împotriva răului acestuia, tatăl meu nu a scornit nici un descîntec, el, care aşază şi răstoarnă, în sus şi-n jos, întregul lumii, fără să-şi obosească răsuflarea.
CORIFEUL
[Bagă de seamă cum îi aperi nevinovăţia !
El a vărsat sîngele mamei sale în ţarină, acelaşi sînge cu al său, ca pe urmă să 'hălăduiască în Argos, în casa părintească.;
La ce altare ale obştii va aduce jertfe ?
Care fratrie îi va îngădui să folosească apa sa lustrală ?
APOLO
Ascultă-mi răspunsul şi înţelege că temeiul meu e drept !

Nu mama naşte ceea ce se spune că ar fi copilul său, ea nutreşte doar vlăstarul semănat în ea. Cel care naşte e bărbatul, el o face să rodească ; ea numai găzduieşte plodul, ca o străină pe-un străin, cînd nu îl vatămă cumva un zeu[53].
\Am să-ţi dau şi o dovadă în sprijinul susţinerilor mele : poţi fi părinte şi fără amestecul vreunei mame.
Avem o mărturie chiar în preajma noastră, fiica lui Zeus Olir^pjanul[54], care nu a fost hrănită în bezna unui pîntece.i
Nici o zeiţă nu ar fi în stare să plodească un asemenea vlăstar.
178
De altfel, eu, Atena, după măsura minţii mele, aş putea să-ţi cresc în măreţie cetatea şFpSporul.
L-am călăuzit la vatra casei tale pe Oreste, ca să-ţi fie credincios mereu de-a lungul vremii, ca să-i cîştigi drept aliaţi, pe el şi pe feciorii lui, zeiţă, şi ca să-ţi dea dovadă de-a pururi de credinţă copiii feciorilor lui.
ATENA
(adresîndu-se Eriniilor :)
Pot să le cer acum judecătorilor să-şi lase fiecare votul nepărtinitor în urnă, după cum îi cere conştiinţa ? Oare nu aţi cuvîntat îndeajuns ?
CORIFEUL
Ne-am slobozit din tolbă şi ultima săgeată.
Aştept să aflu hotărîrea ce va pune capăt înfruntării.
ATENA
(spre Apolo şi Oreste :)
Cum oare să mă port cu voi ca nu cumva să mă învinuiţi ?
APOLO
(judecătorilor:) Aţi auzit ce-aţi auzit.
[1] Străinilor, cînd veţi vota, păziţi cinstirea jurămîntului, în inimile voastre.
ATENA
Ascultaţi-mă, întemeiez o lege, locuitori ai Atticei, care aţi fost aleşi, voi cei dintîi, să judecaţi o vărsare de sînge !
179
Poporul lui Egeu[55], de astăzi înainte, va ocroti, statornic înnoindu-l, Sfatul acesta de judecători.
Aici, pe muntele lui Ares [56], pe care s-au aşezat odinioară Amazoanele cu corturile lor, cînd au pornit, din ura lor pentru Tezeu, războiul cu atenienii, şi au ridicat în faţa cetăţuii noastre o altă cetăţuie ou meterezele înalte, şi-i aduceau lui Ares sacrificii — de unde s-a păstrat şi numele de stînca, muntele lui Ares, —- aici, de azi încolo, deopotrivă şi ziua şi noaptea, Cinstirea Legilor şi Frica, sora ei, îi vor îndepărta pe oamenii oraşului de crimă, de nu cumva chiar cetăţenii vor răsturna din nou ei înşişi legile.
Dar cel ce turbură izvorul limpede cu scurgeri necurate de noroi, unde să mai găsească apă de băut ?
Nici anarhie, nici puteri despotice, iată măsuraTI)
îi sfătuiesc pe cetăţenii mei s-o urmeze cu toată evlavia.
Dar nici să prigonească dincolo de ziduri orice fior de teamă ; neîngrădit de teamă, care muritor mai ştie să rămînă drept ?
De veţi cinsti cum se cuvine această rînduială sfîntă, ea, pentru ţara voastră, pentru cetatea voastră, va fi un meterez mîntuitor, neîntîlnit la alte neamuri, nici printre sciţi şi nici prin părţile lui Pelops [57].
Nelacom de câştig, nestrămutat şi vrednic de cinstire, are să fie Sfatul întemeiat acum, ca să vegheze peste ţară, pururi treaz, cînd lumea doarme.
Iată îndemnul meu, pe care am ţinut să-l desluşesc, pentru viitor, locuitorilor cetăţii.

Acum, sculaţi-vă, daţi-vă fiecare votul şi dezlegaţi această pricină, credincioşi faţă de jurămîntul vostru !
Eu mi-am rostit cuvîntul.
(Judecătorii se ridică şi se îndreaptă pe rînd spre cele două urne. în timp ce îşi depune fiecare votul, părţile încearcă să-i influenţeze.)
180
CORIFEUL
Ivirea noastră va fi grea pentru acest pămînt, vă sfătuiesc să nu ne vătămaţi întru nimic !
APOLO
Şi eu vă aduc aminte : oracolele mele sunt, în acelaşi timp, ale lui Zeus, temeţi-vă, deci, să nu rămînă fără roade !
CORIFEUL
Vărsările de sînge nu sunt pricini destinate ţie.
De ce te turburi pentru ele ?
Nu vei mai fi curat, să poţi rosti oracole neprihănite.
APOLO
Oare tatăl meu să fi greşit, în chibzuinţă sa, cînd l-am primit ca rugător pe ucigaşul cel dintîi, pe Ixion
CORIFEUL
Chiar tu ai spus-o ; noi, dacă nu va fi să dobîndim dreptate, vom asupri din greu această ţară.
APOLO
Nici zeii noi, nici zeii vechi nu te slăvesc, învingătorul voi fi eu.
CORIFEUL
Tot astfel te-ai purtat şi în casa lui Pheres [58].
Ai înduplecat Moirele să-i facă nemuritori pe oameni.
APOLO
Nu este drept să-l sprijini pe cel care te preţuieşte, îndeosebi la vreme de nevoie [59] ?
181
CORIFEUL
Străvechea împărţeală tu ai sfîşiat-o, şi ai înşelat, cu ajutorul vinului, bătrînele zeiţe.
APOLO
Tu, în curînd, lipsită de sfîrşitul aşteptat al judecăţii, vei revărsa doar un venin becisnic peste duşmanii săi.
CORIFEUL
Striveşti bătrîneţea noastră în picioarele cailor, tinere zeu !
Fie ! Noi aşteptăm, numai urechi, rostirea judecăţii şi stăm în cumpănă, dacă să năpustim mînia noastră peste ţară.
(Judecătorii au trecut cu toţii prin faţa urnelor. A mai rămas să voteze Atena.)
ATENA
Lucrul meu este să mă rostesc cea de pe urmă.
Adaug votul meu la cele care au căzut pentru Oreste.
Eu n-am avut o mamă, care să mă nască, şi, întru totul, preţuiesc mai mult bărbatul, dar nu pînă la pragul nunţii [60].
Sunt din toată inima de partea tatălui.
Prea mult nu cîntăreşte pentru mine stingerea unei femei, care l-a omorît pe soţul său, ocrotitorul vetrei sale.
Pentru ca Oreste să învingă, este destul să fie voturile deopotrivă împărţite.
Răsturnaţi din urne cît mai grabnic sorţii, voi, dintre judecători, cărora v-am încredinţat această grijă.
(Se golesc urnele şi începe numărătoarea voturilor.)
ORESTE
O, Phoibos Apolo, cum va fi sentinţa ?
182

CORIFEUL
O, Noapte neagră, mamă, tu vezi ce se petrece ?
ORESTE
Va trebui să mă spînzur sau voi fi lăsat să mai privesc lumina ?
CORIFEUL
Va trebui să pierim sau ne vom bucura şi mai departe de cinstire ?
APOLO
Număraţi întocmai voturile care se rostogolesc, străinilor !
Băgaţi de seamă, alegîndu-le, să nu greşiţi.
Unul mai puţin ar însemna nenorocire mare, un singur vot mai mult ar îndrepta din nou o casă prăbuşită.
(Judecătorii însărcinaţi cu numărătoarea voturilor îi arată Atenei tabelele cu rezultatele.)
ATENA
Omul acesta este dezlegat acum de vina sîngelui vărsat, numărul sorţilor este acelaşi de-o parte şi de alta. *(Apolo se face nevăzut.)*
ORESTE
\ O Palias, tu ai mînuit casele mele.
Pierdusem pământul părinţilor mei, dar tu mi l-ai înapoiat.
Se va rosti printre heleni :
„Iată-l din nou în rînd cu argienii, înstăpînit în bunurile părinteşti, cu ajutor de la Atena şi Apolo
183
şi mai ales cu voia celui de al treilea, atoatejudecătorul, Mîntuitorul Zeus."
El a luat în seamă destinul de moarte al tatălui meu şi, căutînd la cele care sprijină dreptatea mamei mele, m-a salvat.
Şi-acum cînd mă întorc din nou în casa mea, mă leg prin jurămînt faţă de ţara ta şi faţă de poporul tău, ca, începînd de astăzi şi pînă la sfîrşitul vremii, nici un bărbat, aflat la cîrmă în cetatea Airgos, să nu pătrundă în tărîmul Atticei cu lănci biruitoare [61].
Eu însumi, din mormântul meu adînc, pe cel care va fi să calce jurămîntul răspicat aici, îl voi împiedica, iscîndu-i întîmplări potrivnice, de netrecut, făcîndu-i drumul silnic şi presărat cu prevestiri de doliu, încît să-i pară rău de tot ce-a pus la cale.
In schimb, dacă făgăduiala mea va fi urmată, dacă argienii vor cinsti oraşul tău prin arme aliate, atunci îmi voi întoarce către ei bunăvoinţa.
Rămîi cu bine, Pallas, rămîi cu bine, popor locuind în cetatea Atenei !
Năpraznice pentru duşmani, loviturile voastre în luptă să vă mîntuie ţara, spre gloria lăncilor voastre !
(Oreste pleacă prin stingă.) »

f

CORUL *l*
Strofa I
Io, zeilor tineri, voi spulberaţi,
precum sub copitele cailor, legile vechi,
le smulgeţi din mîinile noastre !
Dar noi, umilite, sărmanele,
clocotind de mînie, vom pedepsi
năpraznic pămîntul acesta î
Veninul, veninul ce ne răzbună,
se va scurge, picînd, din inima noastră,
de neîndurat pentru ţară.
O lepră va face să cadă frunzişul,

184
să moară copiii — Dike, Dike ! —
năpădind această ţarină,
o molimă va bîntui, ucigaşă de oameni.
Noi plîngem. Dar ce-am mai putea săvîrşi ?
Să cotropim cu năpastă cetatea !
Ne-a fost dat să-ndurăm o mare jignire,
nouă, fiicelor Nopţii,
obidite şi-amar umilite !
ATENA
Luaţi aminte, nu mai suspinaţi atît de greu.
Voi nu aţi fost învinse : numărătoarea sorţilor din urne a fost nehotărîtă, spre folosul adevărului, şi nu spre necinstirea voastră.
Au tras în cumpănă strălucitoare mărturii purcese de la Zeus, iar martor a fost însuşi Phoibos, care, prin oracol, i-a prezis lui Oreste, că, săvîrşind acele fapte, nu-i va fi dat să pătimească nici un neajuns.
Voi vreţi, peste această ţară, să împroşcaţi o grea mînie.
Chibzuiţi, nu vă stîrniţi în inimile voastre, nu stîrpiţi pămîntul, lăsînd, zeiţelor, din gură să vă cadă picături de spumă aprigă, mistuitoare de seminţe.
Eu vă făgăduiesc, cu toată hotărîrea, să vă dau un adăpost, un lăcaş ferit şi pe măsura voastră, în această ţară, unde veţi sta pe tronurile luminoaselor altare, copleşite cu mărire de oamenii cetăţii.
CORUL Antistrofa I
Io, zeilor tineri, voi spulberaţi, precum sub copitele cailor, legile vechi, le smulgeţi din mîinile noastre. Dar noi, umilite, sărmanele, clocotind de mînie, vom pedepsi
185
năpraznic pământul acesta !
Veninul, veninul ce ne răzbună,
se va scurge, picînd, din inima noastră,,
de neîndurat pentru ţară.
O lepră va face să cadă frunzişul.
să moară copiii — Dike, Dike ! -—
năpădind această ţărînă,
o molimă va bîntui, ucigaşă de oameni.
Noi plîngem. Dar ce-am mai putea săvîrşi ?
Să cotropim cu năpastă cetatea !
Ne-a fost dat să-ndurăm o mare jignire,,
nouă, fiicelor Nopţii,
obidite şi-amar umilite.
ATENA
Voi n-aţi fost înjosite.
Zeiţelor, nu-i asupriţi pe oameni, din eale-afară răzvrătite, nu le faceţi glia neascultătoare la strădaniile lor !
Sprijinul meu e Zeus, mai trebuie s-o spun ?
Doar eu, dintre nemuritori, ţin cheile odăii unde zace fulgerul pecetluit; aici, însă, de el n-am trebuinţă.
Aveţi încredere în mine, nu aruncaţi peste acest pămînt, cu limbi întărâtate, cuvinte ce ar da numai un singur rod : pieirea tuturor !
Adormiţi-vă amarnica mînie, care năpădeşte ca un val întunecat !
j împărtăşiţi-vă şi voi din slava ce mi se închină, \ locuiţi şi voi cu mine !
In această ţară-mbelşugată, veţi primi numai prinoasele de frunte, jertfe la naşterea de prunci,

daruri la nuntă, iar voi veţi lăuda de-a pururi îndemnurile mele.
C0RUL Strofa II
Vai, cum să-ndurăm asemenea soartă, noi, vechi şi-ncercate dumnezeiri ?
186
Cum să trăim în pămîntul acesta
mereu blestemate, hulite ?
Răsuflările noastre împrăştie foc de mînie.
Vai, cer şi pămînt,
ce durere ne zbuciumă pieptul,
ce chin ne fulgeră-n inimi !
Auzi-ne, Noapte, mamă,
străvechile noastre cinstiri
ni le-au răpit nişte zei,
prin viclenii îndîrjite,
ne-au preschimbat în nimicuri.
ATENA
Vă iert mîniile, deoarece voi sunteţi mai în vîrstă ; oi chiar dacă, fără-ndoială, aţi agonisit înţelepciune mai bogată decît mine, mi-a dăruit şi mie Zeus o minte nu tocmai nătîngă.
Nu plecaţi în altă ţară.
Veţi tînji după acest pămînt.
Iată, rostesc o profeţie : curgerea timpului, neistovită, va face să crească într-una slava oraşului meu, iar voi, avînd sălaş mărit, în preajma caselor lui Erechteu [62], veţi dobîndi, de la alaiuri de bărbaţi şi de femei, ceea ce nici un alt popor nu ar putea să vă închine.
Dar voi, la rîndu-vă, nu azvîrliţi, peste tărîmurile mele, acele bolduri sîngeroase cu ascuţiş de piatră, ce sfîşie atîtea măruntaie fragede şi, fără vin, aţîţă clocotul mîniei !
Nu asmuţiţi, în inimile cetăţenilor, neîmpăcarea, aşa cum se obişnuieşte în lupta de cocoşi, pornirea fraţilor să îşi ucidă fraţii, care le dă curajul să se rupă între dînşii.
Războiul poartă-se cu cei de dincolo de porţile cetăţii, la îndemîna doritorilor de glorie înfricoşată.
Nu-mi place bătălia între păsări de ogradă !
Iată ce vi se îngăduie să dobîndiţi aici din partea mea : facerea binelui, primirea binecuvîntărilor,
187
desăvîrşiţa_slavă deja oameni § celTTnaî plină de cucerniciei
CORUL Antistrofa **II**
Vai, cum să-ndurăm asemenea soartă
noi vechi şi-ncercate dumnezeiri.
Cum să trăim în pămîntul acesta,
mereu blestemate, hulite ?
Răsuflările noastre împrăştie foc de mînie.
Vai cer şi pămînt,
ce durere ne zbuciumă pieptul,
ce chin ne fulgeră-n inimi !
Auzi-ne, Noapte, mamă,
străvechile noastre cinstiri
ni le-au răpit nişte zei
prin viclenii îndîrjite,
ne-au preschimbat în nimicuri.
ATENA
Nu voi slăbi să vă arăt binele vostru, ca nu cumva să spuneţi că voi, zeiţe de demult, aţi fost izgonite fără cinste şi surghiunite din această glie de mine, o divinitate mult mai nouă, şi de

oamenii cetăţii.
Dacă Peitho este pentru voi vrednică de sfîntă şi plecată închinare, zeiţa care împrumută farmec şi dulceaţă limbii mele, atunci veţi primi să rămâneţi ak
Dar dacă vă împotriviţi şi nu rămîneţi, aţi fi, într-adevăr, nedrepte, de aţi revărsa peste acest oraş ciudă statornică, mînie, vătămare — aprige pentru norod — deşi vi se îngăduie să vă mutaţi, cu tot temeiul, într-un pământ în care veţi fi veşnic preaslăvite.
CORIFEUL
In ce sălaş ar fi să locuim, stăpînă Atena ?
188
ATENA
într-unui neatins de nici o suferinţă. Crede-mă, primiţi-l !
CORIFEUL
Să spunem că primim : ce fel de cinste ne aşteaptă ?
ATENA
Fără ajutorul vostru, nici o casă nu va propăşi.
CORIFEUL
Vei îngădui să cîştigăm asemenea putere î
ATENA
Voi îndepărta nenorocirea numai de la oamenii care vi se închină.
CORIFEUL Făgăduiala ta oare va dăinui de-a pururi ?
ATENA
Aş fi putut să nu grăiesc, de n-aş fi vrut să-mi ţin făgăduiala.
CORIFEUL
Farmecul tău ne-astîmpără mînia, ne lepădăm de ură.
ATENA
înseamnă că veţi dobîndi aici prieteni de credinţă.
CORIFEUL
Şi ce ne porunceşti anume să-i menim, cîntînd, acestei ţări?
189
ATENA
Tot ceea ce aduce biruinţă nestricată.
Intîi, ca toate adierile de vînt care se ridică de pe glie, din valul mării şi din cer, să alunece, suflînd asupra ţării, în lumina unui soare de priinţă.
- Să nu se istovească niciodată roadele pămîntului şi ale turmelor, care fac să curgă bogăţia în cetate. T Să fie ocrotită sămînţa omenească$3-
Pe neevlavioşi înlăturaţi-i cît mai aprig !
îmi este scump, ca unui bun păstor de plante, neamul fără buruieni al celor drepţi.
Acestea-s gîndurile mele în privinţa voastră.
In schimb, eu voi păstra în grija mea războinicele, nobilele bătălii, ca să se bucure de slavă printre oameni cetatea mea mereu învingătoare.
CORUL Strofa I
Vrem să trăim laolaltă cu Pallas,
să nu lipsim de cinstirile noastre
cetatea din care
Zeus cel Atotulputernic şi Ares
au făcut meterez pentru zei
şi cetăţuie pentru altarele sfinte
ale Helenilor.
Spre ea ne îndreptăm urările noastre,
rostite-n oracole, cu bunătate.
Din pămîntul acesta, ţîşnească
fericirile toate.
cele prielnice vieţii,

în strălucire curată de soare !
ATENA
Cu dragoste, din grija ce o port cetăţii, am aşezat aici zeiţele puternice, de neînduplecat, menite să orînduiască totul pentru oameni.
190
uei care nu a mtunit aceste aratan cumplite nu poate înţelege de unde-i cad năpastele în viaţă ; crimele strămoşilor îl trag pînă la ele, şi atunci, pradă necruţătoarei lor mînii, în pofida strigătelor sale, omul este nimicit de-o moarte mută.
CORUL Antistrofa I
Niciodată văpăile vîntului copacii să nu-i ofilească ! Aşa se rosteşte folosul harului nostru. Arşiţa, ce le stîrpeşte plantelor ochii,
de hotarele noastre rămînă departe ! Holdele ţării să fie cruţate de boala mâlurii, cumplită ! Glia hrănească turme de oi dolofane, toate purtînd la soroace \ / gemeni în pîntec. / Comorile [64], ce odihnesc în adîncul acestui pămînt, să dăinuiască de-a pururi, spre slava divinelor daruri !
ATENA
Străjeri ai oraşului, aţi auzit ce vor să împlinească pentru voi ? /^
E mare puterea sfintei Erinys, şi înaintea Celor-fără-moarte şi înaintea Zeilor-de subpămînt. Iar în privinţa muritorilor, tot ele, fără ocol şi din belşug, unora le dăruiesc num^i cîntări, altora un trai înceţoşat de lacrimi.
CORUi Strofa II
Vom veghea să nu-i reteze moartea pe bărbaţii tineri.
191
Faceţi să se bucure de nuntă
gingaşele fete, voi,
stăpînele sorţilor omului,
Moire, fiice cu noi de o mamă [65],
voi duhuri ce ţineţi cumpăna legii
şi locuiţi pretutindeni în case
şi pururea faceţi, din greu apăsînd,
să cîştige dreptatea,
voi, dintre cetele zeilor,
cele mai aprig cinstite.
ATENA
Mi se umple inima de bucurie, cînd aud ce daruri pregătesc pentru cetate, minate de bunăvoinţă, şi-o binecuvîntez pe Peitho, pentru ochii săi, căci ea mi-a, îndrumat gura şi limba, cînd ele se împotriveau, Eriniile sălbatice, să mă asculte.
Zeus Agoraios [66], domnul cuvântărilor, a fost mai tare şi cearta mea cu ele, întru cele bune, a biruit pentru» eternitate.
CORUL
Antistrofa II *I*
j Să nu zornăie-n cetate, vrajba, lacomă de chinuri ! Pulberea să nu se-adape din sîngele întunecat al oamenilor ţării. Să nu se mai ceară, la imboldul mîniei, răsplată, omor pentru omor, spre ruina cetăţilor [67].
Doar bucurii să schimbe-ntre ei muritorii „ străbătuţi de o singură dragoste, duşmănind dintr-o singură inimă. Multe dureri omeneşti numai într-astfel se vindecă.
192

ATENA
Cine va spune că nu-şi dau silinţa să afle calea bunelor rostiri ?
Din aceste chipuri înspăimîntătoare, văd, pentru oamenii cetăţii, izvorînd un minunat folos.
Dacă iubirea voastră şi iubirea lor îşi răspund prin mari cinstiri eterne, veţi dovedi că îndrumaţi cu toţii şi ţara şi cetatea în lumina nestricată a dreptăţii.
CORUL Strofa III

Rămîneţi cu bine, fiţi fericiţi !
Fii fericit în belşug de folos,
popor al cetăţii,
rînduit în preajma Fecioarei lui Zeus,
închină-i dragostea ta,
şi neîncetat învaţă să fii înţelept.
Cei ocrotiţi sub aripi de Pallas
au parte de trecere şi la părintele său. *(între timp s-a înşirat un cortegiu solemn, alcătuit din preotese ale zeiţei, în straie purpurii, din purtătoare de torţe şi de ofrande.)*
\
\ ATENA
\
Rămjneţi cu bine şi voi.
Eu trebuie să merg în frunte, să vă arăt lăcaşul, în văpaile cucernice de torţe ale celor ce alcătuiesc alaiul vostru.
/ Mergeţi, coborâţi aceste jertfe sfinte sub pămînt, îndepărtaţi de noi nenorocirea, trimiteţi-ne fericirea, spre biruinţa cetăţii !
\ Iar voi, stăpînii oraşului meu, copiii lui Kranaos [68], deschideţi-le calea zeilor care s-au strămutat aici.
\Spre dobândirea binelui, fiţi plini numai de gînduri bune, cetăţeni !

CORUL Antistrofa III
Rămîneţi cu pace, fiţi fericiţi,
şi daimoni şi oameni,
toţi trăitorii-n oraşul acesta !
Rostim această menire iară şi iară.
Voi locuiţi de mult în cetatea Atenei;
acum şi pe noi ne primeşte-n sălaşele sale.
Dăruiască-ne cinste deplină !
Voi astfel nu veţi avea prilej să vă plîngeţi
de ursitele vieţilor voastre.
ATENA
{mergînd in fruntea alaiului:)
Vă laud pentru felul în care v-aţi rostit urările şi vă călăuzesc, prin lumina torţelor izvorîtoare de văpaie, pînă la locurile care se deschid în adîncime, sub pâmînt[69].
Veni-vor să mă însoţească slujitoare şi paznice ale statuii mele ; aşa este şi drept.
Ochiul întregii ţări[70] a lui Tezeu poftească înainte, nobila ceată de femei şi de copile, şi pilcul de cucernice bătrîne.
(Către preotesele din cortegiu :) Veniţi, urmaţi-mă îmbrăcate în veşmînt de purpură, cinstiţi-le, săltaţi lumina focului, pentru ca binevoitoarea lor petrecere în ţară să însemne pentru noi, mereu, prilejuri fericite şi înfloriri de oameni.
ALAIUL 71 Strofa I
Purcedeţi pe cale, mărite puteri
însetate de slavă,
copilele fără copii ale Nopţii,
mergeţi în pas cu seninul alai !
întregul popor să păstreze tăcere adîncă !

Antistrofa I
Pogorînd într-o peşteră subpămînteană,
veţi fi proslăvite cu daruri
şi cucernice jertfe străvechi.

întregul popor să păstreze tăcere adîncă *l*
Strofa II
Prielnice pentru tărîmul acesta şi cu sufletul larg, mergeţi, voi, Cele Temute, pe molcomul drum cu făclii mistuite de foc !
Şi-acum sloboziţi un chiot prelung, să răspundă cîntului nostru ! *(Strigăt ritual.)*
Antistrofa II
Se toarnă prinoase de pace-n
oraşul Pallas Atenei,
şi în case domneşte, spornic, norocul.
Aşa s-a-ncheiat legămîntul
lui Zeus Atotvăzătorul cu Moira [72].
Şi-acum sloboziţi un chiot prelung,
să răspundă cîntului nostru !
(Strigăt ritual.)